

Privind recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind stabilirea pedepsei care determină calculul termenului de reabilitare judecătorească în cazul pedepselor rezultante prin cumul aritmetic ca urmare a revocării suspendării condiționate sau prin cumul juridic în cazul concursului de infracțiuni.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIILE UNITE –

DECIZIA Nr. 3 din

19 ianuarie 2009

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 393 din 10/06/2009

Dosar nr. 31/2008

Sub președinția domnului prof. univ. dr. Nicolae Popa, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în conformitate cu dispozițiile art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, s-a întrunit la data de 10 noiembrie 2008 pentru a examina recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind stabilirea pedepsei care determină calculul termenului de reabilitare judecătorească în cazul pedepselor rezultante prin cumul aritmetic ca urmare a revocării suspendării condiționate sau prin cumul juridic în cazul concursului de infracțiuni.

Secțiile Unite au fost constituite cu respectarea dispozițiilor art. 34 din Legea nr. 304/2004, republicată, fiind prezenți 88 de judecători din totalul de 117 aflați în funcție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de procuror Gabriela Scutea, adjunct al procurorului general.

Reprezentanta procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a susținut recursul în interesul legii și a pus concluzii pentru admiterea acestuia, în sensul că la stabilirea termenului de reabilitare judecătorească se va lua în calcul exclusiv pedeapsa cea mai grea ce intră în componența pedepsei rezultante ca urmare a cumulului juridic sau aritmetic.

Fiind nevoie de timp mai îndelungat în vederea deliberării, s-a amânat pronunțarea pentru astăzi, 19 ianuarie 2009.

SECȚIILE UNITE, deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

În practica instanțelor judecătorești nu există un punct de vedere unitar în legătură cu stabilirea pedepsei ce determină calculul termenului de reabilitare judecătorească în ipoteza pedepselor rezultante, obținute prin cumul aritmetic ca urmare a revocării suspendării condiționate sau prin cumul juridic în cazul concursului de infracțiuni.

Astfel, unele instanțe au reținut că termenul de reabilitare judecătorească se socotește în raport cu pedeapsa cea mai grea ce intră în compunerea pedepsei rezultante ca urmare a cumulului juridic sau aritmetic.

Alte instanțe, dimpotrivă, au considerat că pedeapsa finală stabilită prin cumul juridic sau aritmetic va determina calculul termenului de reabilitare judecătorească.

Examinându-se fiecare dintre aceste ipoteze, în raport cu dispozițiile legale aplicabile, se constată următoarele:

Reabilitarea constituie mijlocul legal prin care se înlătură pentru viitor toate incapacitățile și interdicțiile ce decurg dintr-o hotărâre de condamnare și asigură reintegrarea socială completă a unui condamnat, prin repunerea lui în situația anterioară condamnării.

Așadar, reabilitarea este o cauză extinctivă, indivizibilă, care operează in personam și a cărei reglementare este prevăzută în Codul penal (art. 133-138).

Reabilitarea, după condițiile și modul în care poate fi obținută, cunoaște două forme, și anume reabilitarea de drept, care se obține ope lege atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de aceasta privind gravitatea condamnării și la intervalul de timp ce trebuie să treacă de la data executării pedepsei până la data obținerii reabilitării, și, respectiv, reabilitarea judecătorească, care se obține prin hotărâre judecătorească, atunci când instanța constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru acordarea reabilitării, iar condamnatul a făcut dovada că s-a

Îndreptat.

Un efect al reabilitării sau al îndeplinirii termenului de reabilitare privește condamnarea care nu mai este avută în vedere la stabilirea stării de recidivă (art. 38 ultimul alineat din Codul penal), așa încât aceasta nu mai reprezintă un impediment pentru aplicarea unor modalități neprivative de libertate.

Astfel, condiția negativă impusă de lege pentru înlăturarea stării de recidivă prin reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare trebuie examinată, în raport cu momentul săvârșirii celei de-a doua infracțiuni.

Prin jurisprudența instanței supreme s-a stabilit că, în cazul mai multor condamnări succesive, condamnatul nu poate fi reabilitat decât pe cale judecătorească pentru toate condamnările, iar termenul de reabilitare la care se referă art. 38 alin. 2 din Codul penal se calculează în raport cu pedeapsa cea mai grea și începe să curgă de la data executării ultimei pedepse, chiar dacă, privită izolat, pentru aceasta ar fi îndeplinite condițiile reabilitării de drept.

Așadar, reabilitarea, înlăturând toate consecințele ce decurg din condamnare, trebuie examinată în strânsă legătură cu pedeapsa, ce reprezintă o categorie importantă a dreptului penal substanțial.

Pedeapsa este sancțiunea de drept penal ce constă într-o măsură de constrângere și reeducare prevăzută de lege pentru săvârșirea unei anumite infracțiuni și este aplicată de instanța de judecată infractorului, în scopul prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni.

Din varietatea de pedepse cunoscute se disting și pedepsele principale, în sensul că pentru fiecare infracțiune este prevăzută de lege o pedeapsă principală, ce poate fi singură aplicată de instanță.

Caracterul unic, individual și de sine stătător al fiecărei pedepse principale pronunțate pentru fiecare infracțiune în parte nu poate fi înlăturat de o cauză exterioară și aleatorie acestuia.

Cumulul juridic sau aritmetic a cel puțin două pedepse principale are drept consecință stabilirea unei noi pedepse, rezultante sau finale, în condițiile incidenței prevederilor referitoare la concursul de infracțiuni ori revocării suspendării.

Sistemul nostru de drept penal material consacră pentru infracțiunile concurente principiul cumulului juridic, ce presupune că la pedeapsa cea mai grea se poate adăuga un spor (art. 34 din Codul penal).

Sporul alăturat pedepsei de bază pronunțate pentru infracțiunea cea mai gravă nu are funcția sau capacitatea juridică de a converti pedepsele aplicate pentru fiecare infracțiune într-o altă pedeapsă mai mare, pedepsele inițiale rămânând neschimbate ca natură și întindere.

Posibilitatea avută de instanță în aplicarea sporului și a determinării întinderii acestuia sunt condiționate tocmai de natura pedepsei celei mai grele ce a fost pronunțată, ca prim pas, pentru cea mai gravă dintre infracțiunile ce alcătuiesc concursul.

Astfel, sporul de pedeapsă trebuie privit ca o compensare a absorbției și neexecutării succesive de către condamnat și a pedepsei sau a pedepselor mai puțin grave ca întindere sau natură.

În consecință, pedeapsa rezultantă obținută prin adăugarea sporului nu constituie o pedeapsă pronunțată pentru o singură infracțiune, ci o sancțiune penală, finală a tuturor infracțiunilor, reprezentând echivalentul pericolului social concret pe care îl constituie inculpatul sau condamnatul în raport cu toate faptele penale comise.

În Decizia de îndrumare a fostului Tribunal Suprem nr. 5 din 27 martie 1961, referitoare la unele probleme privind contopirea pedepselor, s-a reținut că "Sporul de pedeapsă se aplică atunci când se constată de către instanță că cea mai gravă dintre pedepsele pronunțate nu este suficientă pentru reeducarea infractorului, ținându-se seama, bineînțeles, și de pericolul social pe care-l prezintă însăși pluralitatea infracțiunilor săvârșite, precum și de quantumul pedepselor ce urmează a fi absorbite", așa încât sporul de pedeapsă nu poate avea o existență proprie și nici o executare independentă de pedepsele de bază.

Lipsa existenței proprii a sporului de pedeapsă este evidențiată și de dispozițiile alin. (1) ale art. 14 din Legea nr. 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii, potrivit căroră, în situația pluralității de infracțiuni pentru care s-au aplicat pedepse ce au fost contopite, obiectul grațierii nu îl constituie pedeapsa rezultantă, ci pedepsele aplicate pentru fiecare infracțiune.

Mai mult, în alin. 2 al aceluiași articol se prevede că pedeapsa rezultantă va fi descontopită, pentru a face incidente dispozițiile de grațiere, iar sporul de pedeapsă va fi înlăturat, în ipoteza în care a rămas o singură pedeapsă negrațiată.

De asemenea, în ipoteza revocării suspendării condiționate (art. 83 din Codul penal), chiar în conținutul normei se prevede că pedepsele ce compun cumul aritmetic rămân distincte și se execută separat și succesiv, așa încât întinderea termenului de reabilitare se determină în raport cu durata celei mai grele dintre pedepse, iar nu de rezultatul însumării lor.

Calculul corect al termenelor de reabilitare presupune stabilirea corectă a datei de la care acestea încep să curgă, precum și a datei până la care termenele respective trebuie să fie împlinite.

Potrivit art. 134 alin. 1 din Codul penal, termenul reabilitării de drept se compune dintr-o durată fixă de 3 ani.

Termenul de reabilitare judecătorească se compune dintr-o durată fixă, stabilită în funcție de întinderea "condamnării la pedeapsă" și grupate în cele patru categorii prevăzute în textul de lege, la care se adaugă o durată variabilă, ce este egală cu jumătate din durata pedepsei pronunțate (art. 135 alin. 1 din Codul penal).

Termenul de reabilitare se socotește de la data când a luat sfârșit executarea pedepsei principale (chiar stabilită prin cumul) sau de la data când aceasta s-a prescris (art. 136 alin. 1 din Codul penal).

Existența cumulului pedepselor nu înlătură individualitatea fiecărei condamnări, iar termenele de reabilitare alcătuite dintr-o durată fixă și o durată variabilă, egală unei fracțiuni din cuantumul pedepsei, au fost în așa fel reglementate încât să asigure o individualizare a acestora, în raport cu fiecare condamnare în parte.

În această situație, deși termenul de reabilitare va curge de la data executării pedepsei rezultante, calculul acestuia se va raporta exclusiv la pedeapsa cea mai grea ce intră în componența pedepsei rezultante ca urmare a cumulului juridic sau aritmetic.

Aceeași regulă privind calculul termenului de reabilitare se aplică și atunci când pedepsei rezultante i s-a aplică un spor, în sensul că termenul de reabilitare se va raporta exclusiv la pedeapsa cea mai grea ce intră în componența pedepsei rezultante, fără a avea în vedere faptul că acesteia i-a fost aplicat și un spor, alcătuind astfel o pedeapsă finală.

Dacă s-ar proceda contrar regulii mai sus arătate și anume calculul termenelor de reabilitare să se raporteze la pedeapsa rezultantă, ar duce la un dublu efect juridic sancționator, prin aceea că ar determina atât momentul până la care pedeapsa va fi executată (întinderea ei), cât și durata, evident excesivă, mai mare a termenului de reabilitare.

În consecință, în temeiul dispozițiilor art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, precum și ale art. 4142 alin. 2 și 3 din Codul de procedură penală, Curtea urmează a admite recursul în interesul legii și a decide în sensul că termenul de reabilitare judecătorească se socotește în raport de pedeapsa cea mai grea ce intră în componența pedepsei rezultante ca urmare a cumulului juridic sau aritmetic.

PENTRU ACESTE MOTIVE În numele legii D E C I D:

Admit recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Stabilesc că termenul de reabilitare judecătorească se socotește în raport de pedeapsa cea mai grea ce intră în componența pedepsei rezultante ca urmare a cumulului juridic sau aritmetic.

DECIZIA Nr. 3 din 19 ianuarie 2009

Scris de Administrator
Joi, 05 Aprilie 2012 17:53 -

Obligatorie, potrivit art. 4142 alin. 3 din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 19 ianuarie 2009.

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE,
prof. univ. dr. NICOLAE POPA
Prim-magistrat-asistent,
Adriana Daniela White